

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

Стахів І. М.

ЛЕКЦІЯ № 1

СУТЬ, ФУНКЦІЇ ТА РІЗНОВИДИ ФІНАНСІВ

знавчальної дисципліни

Фінанси та фінанси підприємств

спеціальність: 073 Менеджмент

Опорний конспект лекції з дисципліни «Фінанси та фінанси підприємств» для студентів спеціальності 073 Менеджмент

VII с. (денна, заочна форми навчання)

ТЕМА 1. СУТЬ, ФУНКЦІЇ ТА РІЗНОВИДИ ФІНАНСІВ

План

- 1. Поняття фінансів. Історичні етапи становлення та розвитку фінансів.**
- 2. Специфічні сфери фінансів.**
- 3. Функції фінансів.**
- 4. Фінансові відносини підприємницьких структур.**
- 5. Фінансовий механізм управління підприємством.**
- 6. Фінанси некомерційних установ та організацій.**

1. Поняття фінансів. Історичні етапи становлення та розвитку фінансів.

Фінанси є основою економічного життя країни, розвитку її економіки, зростання матеріального добробуту населення. Наявність фінансів об'єктивно зумовлена необхідністю розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту між верствами населення, підприємницькими структурами і окремими територіями.

Історичний характер фінансів виявляється не тільки у створенні нових форм фінансових відносин із розвитком суспільства, а й еволюції кожної форми зокрема. Еволюція фінансів — це основні етапи їх розвитку. Еволюцію форм фінансів та їх характерні риси розглянемо у взаємозв'язку із суспільно-історичними формаціями.

Перший етап розвитку фінансів - це нерозвинена форма. Вона характеризується невиробничим характером фінансів, оскільки основна маса грошових коштів витрачалась на військові цілі та практично не впливала на економіку.

В умовах панування натуральних відносин навіть у найбільш розвинених державах світу гроші не виконували усіх своїх функцій. Тому й фінанси як система грошових відносин не могли мати загального характеру.

Другий етап еволюції фінансів характеризується вузькістю, тому що фінансова система складалася з однієї ланки - бюджетної, і сфера фінансових відносин була обмеженою. Фінансові відносини були пов'язані переважно з формуванням і використанням бюджету, оскільки для забезпечення матеріальної основи функціонування державного апарату потрібні були централізовані фонди грошових коштів.

Третій етап розвитку фінансів почав формуватися із розвитком державності й подальшим розвитком товарно-грошових відносин з'явилась потреба у нових загальнодержавних фондах грошових коштів та, відповідно, нових групах грошових відносин, пов'язаних із формуванням і використанням цих фондів. Цей етап залежно від рівня розвитку продуктивних сил та набору функцій, які виконує держава, поділяється на два періоди: первинного накопичення капіталу та розвиненого капіталізму.

Сьогодні фінанси слід розглядати як економічну категорію, що відображає сукупність відносин, пов'язаних з створенням, розподілом і використанням фондів фінансових ресурсів. Крім того, **фінанси** – сфера розподілу та перерозподілу виробленого продукту. **Фінанси** — сукупність економічних відносин, пов'язаних з обміном, розподілом і перерозподілом у грошовій формі вартості валового внутрішнього продукту (ВВП), а в певних умовах і національного багатства.

Предметом науки про фінанси є фінансові відносини, які виникають на всіх рівнях господарювання:

- Загально-державному
- Регіональному (рівень адміністративно - територіальних одиниць)- місцеві органи
- Макрорівні
- Міжнародному рівні- міжнародні суб'єкти господарювання: інститути і уряди.

Об'єктами даних відносин є національне багатство і вироблений ВВП. ВВП, як об'єкт фінансових відносин, характеризує нормальну фінансову ситуацію: суспільство розподіляє і відповідно споживає чи нагромаджує те, що воно створює. За умов, коли об'єктом фінансових відносин виступає національне багатство, для формування доходів використовується те, що створене попередніми поколіннями або дане природою.

Суб'єктами фінансових відносин виступають підприємці, робітники і службовці, держава. Права підприємств та робітників і службовців відображають їх незаперечні права власності на вироблений ВВП. У рамках державного сектора економіки такі самі права власності належать державі, яка виступає в даному випадку звичайним підприємцем.

2. Специфічні сфери фінансів.

Державні фінанси — сфера грошових відносин, що виникла у зв'язку з розподілом і перерозподілом вартості валового внутрішнього продукту і частини національного багатства, пов'язана з формуванням фінансових ресурсів і підпорядкування держави й підприємств і використанням державних коштів на витрати з розширення виробництва, задоволення

соціально-культурних потреб населення, оборони країни й державного управління.

Фінанси суб'єктів господарювання призначені для забезпечення діяльності підприємств. Вони є основою всієї фінансової системи, оскільки саме тут створюється ВВП який є об'єктом фінансових відносин. Обмінно-розподільні відносини, що характеризують фінанси підприємств, поділяються на дві групи — внутрішні й зовнішні. Внутрішні відносини характеризують грошові потоки на підприємстві й відображають процеси формування, розподілу і перерозподілу його доходів.

Фінансовий ринок є важливою складовою фінансової та економічної систем. З одного боку, це елемент насамперед фінансової системи, який займає в ній особливе місце. По-перше, він являє собою своєрідну надбудову, через яку координується діяльність усієї фінансової системи. По-друге, це сполучна сфера, через яку здійснюється рух фінансових ресурсів. Тобто, якщо фінанси суб'єктів господарювання виконують роль двигуна, а державні фінанси — функції системи керування, то фінансовий ринок можна порівняти з трансмісією. Це кровоносна система, яка живить весь фінансовий організм. З іншого боку, фінансовий ринок поряд з ринками праці, товарів та послуг, засобів виробництва і технологій, духовних благ є надзвичайно важливою складовою ринкової економіки, її визначальним елементом, без якого не може працювати весь механізм. Усе починається з фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Міжнародні фінанси відображають відносини, що складаються на рівні світового господарства і характеризують діяльність на цьому рівні як національних суб'єктів господарювання і держави, так і міжнародних організацій та фінансових інституцій.

Сфера міжнародних фінансів відображає обмінні та перерозподільні відносини на світовому рівні і включає три напрямки:

- міжнародні розрахунки;
- фінанси міжнародних політичних, економічних, гуманітарних організацій;
- міжнародні фінансові інститути.

У сфері міжнародних фінансів, крім національних суб'єктів — держави,

3. Функції фінансів

Функції фінансів:

1. Розподільча функція полягає в тому, що фінанси виступають інструментом розподілу і перерозподілу ВВП. Причому вони є основним розподільним інструментом. На відміну від цін фінанси насамперед призначені для здійснення розподілу вартості ВВП. Механізм дії розподільної функції фінансів пов'язаний зі схемою розподілу ВВП.

2. Контрольна функція фінансів через кількісні параметри відповідних фінансових показників дозволяє оцінити результати господарської діяльності підприємств і прийняти відповідні рішення, направлені на усунення виявлених негативних моментів. Суть контрольної функції полягає в тому, що фінанси виступають інструментом контролю за формуванням і використанням доходів суб'єктів обмінно-розподільних відносин. У процесі цього контролю охоплюється вся діяльність юридичних і фізичних осіб та держави.

3. Регулююча (фінанси можуть як стимулювати виробництво так і пригноблювати його). Регулююча функція пов'язана з втручанням держави через фінанси (державні витрати, податки, державний кредит) в процесі відтворення. З метою регулювання економіки і соціальних відносин використовуються також фінансове і бюджетне планування, державне регулювання ринку цінних паперів.

4. Стимулююча функція реалізується через використання податкових пільг, зниження податкових ставок, звільнення від податків, обмеження податкової бази. Об'єктом податкових пільг є інвестиції для розвитку спеціальних економічних зон, деякі пріоритетні галузі виробництва, засоби підвищення конкурентоспроможності робочої сили. Фінансові стимули використовуються також для зміцнення договірної дисципліни (штрафи, санкції) та для стимулювання господарської ініціативи регіональної та місцевої влади.

4. Фінансові відносини підприємницьких структур.

Фінанси підприємств – це економічні, грошові відносини, які виникають в результаті руху фінансових ресурсів. На основі фінансових ресурсів на підприємствах функціонують різні грошові фонди.

Фінансам підприємств характерні такі ознаки:

- 1.Формують, розподіляють і використовують фінансові ресурси.
- 2.Фінанси підприємницьких структур функціонують тільки у сфері товарно-грошових відносинах.
- 3.Є реальним відображенням вартості.
- 4.Характеризуються різноманітністю та багатогранністю форм прояву, які відображають відносини, та відбивають економічні факти і процеси, що відбуваються на підприємстві.

5. Фінансовий механізм управління підприємством.

Фінансовий механізм підприємства – це система управління фінансами підприємств, яка призначена для організації взаємодії фінансових відносин і фондів грошових коштів з метою ефективного їх впливу на кінцеві результати виробництва.

Фінансовий механізм призначений для управління фінансами підприємства. Організація взаємодії фінансових відносин досягається шляхом використання фінансових категорій (прибутки, податок, оборотні засоби, амортизація) і нормативі (рентабельність, платежі до бюджету, оборотні кошти), різного роду стимулів, санкцій та інших фінансових важелів.

6. Фінанси некомерційних установ та організацій.

Некомерційні організації і установи функціонують принципово на інших засадах, ніж комерційні. Головним чином вони належать до невиробничої сфери. Особливістю діяльності вказаних організацій є те, що вони не виробляють матеріальний продукт. Заклади невиробничої сфери існують за рахунок продукту, створеного у матеріальному виробництві. І тому рівень матеріально-технічної бази, оплати праці працівників цих установ в значній мірі залежить від розвитку матеріального виробництва.